

El Santíssim Misteri o el Davallament de la Creu
un conjunt escultòric cabdal a Catalunya

1.- Dos estils medievals: el romànic i el gòtic

L'escultura romànica

El romànic es realitza entre els segles XI i XIII. El Davallament de Sant Joan de les Abadesses fou realitzat el 1251, just al tram final del romànic. Per això és una obra ideal per estudiar el romànic i veure la transició cap al gòtic.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Marca de les afirmacions que trobaràs a continuació, quines són característiques de l'escultura romànica amb una **R** i les que són pròpies del gòtic amb una **G**.

R Els personatges presenten poca expressivitat dels rostres

R Hi ha una desproporció al cos de les figures humanes

G Els rostres de les figures transmeten emocions

R Hi ha rigidesa i frontalitat en els cossos

G Les figures són estilitzades i amb moviment

...explica als alumnes...

Característiques de l'escultura romànica:

- El símbol predomina sobre la forma: gran càrrega espiritual i fort simbolisme. Les línies simples apunten a un contingut simbòlic molt profund.
- Frontalitat de les figures i poca expressivitat.
- Rigidesa de les extremitats, figures hieràtiques.
- Aparent desproporció en els volums, sobretot en caps i mans.

La transició al gòtic:

En un context social i econòmic de creixement de les ciutats i el comerç, que s'inicia al segle XIII, a Catalunya es comencen a introduir influències de l'art gòtic, que perdurarà en el temps fins a començament del segle XVI. Els primers símptomes del gòtic són la cerca de major expressivitat i el moviment.

3. QUI ÉS QUI?

El Santíssim Misteri o el Davallament de la Creu

Per exemple, en la figura de Crist del Santíssim Misteri, destaca el treball del rostre del Crist, d'una bellesa excepcional. És una obra mestra de l'escultura catalana del moment. Si el comparem amb els altres rostres hi veurem més expressivitat de pau i serenor, més precisió en el detall i més realisme...

MATERIALS:

Normalment, el romànic utilitza la fusta per a les escultures, per dos motius:

- 1.- és tova i fàcil de modelar (a vegades, però, s'utilitzen fustes més dures, com el roure).
- 2.- les obres eren concebudes per a ser pintades de colors i, per tant, el material no s'apreciava a primera vista.

LA TÈCNICA:

Normalment seguia dues fases: primer el buidatge escultòric i després el muntatge i l'encaix de les diferents parts de fusta, tallades prèviament.

2.- Les imatges religioses: episodis de la Bíblia

Els quatre Evangelis narren la vida de Jesús. A l'edat mitjana, els mestres artesans segueixen les indicacions que els donen els promotors de les obres, és a dir, els reis, comtes, burgesos, comerciants, o els abats, monjos i sacerdots que encarreguen les obres. L'Església utilitza l'art com a expressió de la fe i com

a mitjà per difondre-la; alhora, afavoreix la comunicació entre Déu i l'home. L'art tindrà, aleshores, una funció clarament devocional, i també educativa. La principal font per inspirar les representacions religioses són els textos bíblics.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Subratlla els noms dels personatges que apareixen als fragments del Nou Testament que tens a continuació, que expliquen l'episodi del davallament de la creu:

“Un dels criminals penjats a la creu [**Gestes**] l'injuriava dient:

¿No ets el **Messies**? Doncs salva't a tu mateix i a nosaltres!

Però l'altre [Dimes] renyant-lo, li respongué: ¿Tu tampoc no tens temor de Déu, tu que sofreixes la mateixa pena? I nosaltres la sofrim justament, perquè rebem el que mereixen els nostres actes, però aquest no ha fet res de mal. (Lc 23, 39-41)”.

“Vora la creu de **Jesús** hi havia la seva mare i la germana de la seva mare, **Maria, muller de Cleofàs, i Maria Magdalena**. Quan Jesús veié la seva mare i, al costat d'ella, el deixeble que ell estimava [Joan] (Jn 19, 25-27)”...

3. QUI ÉS QUI?

El Santíssim Misteri o el Davallament de la Creu

“Arribat el capvespre, vingué un home ric **d’Arimatea que es deia Josep**, i era també deixeble de Jesús. Aquest anà a trobar Pilat per demanar-li el cos de Jesús, i Pilat va manar que li donessin. Josep prengué el cos, l’embolcallà amb un llençol per estrenar ... (Mt 27, 57-60)”.

“També hi va anar **Nicodem**, el qui temps enrere havia visitat Jesús de nit i portà una barreja de mirra i àloe, que pesava unes cent lliures. Llavors van prendre el cos de Jesús i l’amortallaren amb un llençol, juntament amb les espècies aromàtiques com era costum d’enterrar entre els jueus(Jn 19, 39-40)”.

3.- El Santíssim Misteri

És un grup escultòric format per set figures exemptes que representen el Davallament de Crist de la creu després de la seva mort i que són: Jesús, a la seva dreta, Josep d’Arimatea, la Mare de Déu i Dimes, el bon lladre, i a l’esquerra, Nicodem, sant Joan Evangelista i Gestes, el lladre dolent.

El Davallament estava situat sobre l’altar, on se celebra la litúrgia, que fa present allò que es visualitza a través de l’art: el naixement, la vida, la mort i la resurrecció de Jesús. Així, allò que es fa realment present en la Missa però que no es veu, podem imaginar-ho mirant l’escultura.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Identifica els personatges del Davallament i indica el lloc corresponent

SOL·LUCIÓ: Dimes + la Verge + Josep d’Arimatea + Jesús + Nicodem + sant Joan Evangelista + Gestes

Nota : pròpiament els noms dels dos lladres no surten a la Bíblia, però en documents antics se'ls coneix per Dimes i Gestes.

3. QUI ÉS QUI?

El Santíssim Misteri o el Davallament de la Creu

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Les mans poden expressar l'actitud de tota la persona. Quines actituds expressen les mans dels personatges centrals? Escull la resposta correcta de les opcions que oferim per a cada personatge

La mà dreta de Crist

- a Assenyala a la Verge, intercessora entre Déu i els homes.
- b Assenyala a la Verge, perquè és la Seva Mare.

Les mans de la Mare de Déu

- a Fan el gest de la pregària i alhora expressen acolliment del cos mort del seu fill.
- b Expressen tristor i incertesa del que passarà.

Les mans de Joan

a Expressen tristesa.

b Expressen contemplació i pregària. Sosté el llibre, el seu evangeli.

La mà de Josep d'Arimatea

a Expressa la idea d'ajudar els més desfavorits.

b Abraça Jesús; és una forma d'expressar que abraça la fe en Crist.

La mà de Nicodem

a Expressa la idea d'acceptar Crist com el Messies.

b Reconeix Jesús i vol ajudar a baixar-lo de la Creu.

3.1. La devoció del Santíssim Misteri

L'any 1251, el grup escultòric del Davallament és col·locat a l'altar. En aquell moment es col·loca una Sagrada Hòstia dins el receptacle del front del Sant Crist, per subratllar el caràcter sagrat de la imatge i al darrera, a l'esquena, es guarden unes relíquies a l'interior d'un altre receptacle. Amb el temps s'oblidà la reserva de l'Hòstia. El 1426 l'abat Arnau de Vilalba ordenà la restauració de les imatges. Aleshores, al

front del Crist, s'hi trobà l'Hòstia incorrupta, dividida en tres parts i embolcallada en un drap de lli, que es conservava intacta amb el color, gust i forma original des de feia 175 anys!

És un fet sorprenent, perquè el més normal és que el pa consagrat desaparegui amb el pas del temps; per això, la gent anomenà aquest fet "Santíssim Misteri".

3. QUI ÉS QUI?

El Santíssim Misteri o el Davallament de la Creu

Informació de l'acta de trobament de 1426:

La Sagrada Forma del Santíssim Misteri es conservà incorrupta fins al 1936, moment en què es perdé durant la Guerra Civil.

ACTIVITAT DEL QUADERN DE L'ALUMNE

Quins són els tresors sagrats que integren les imatges del Davallament?

1.- Només la Sagrada Hòstia.

2.- Relíquies de Sants i la Sagrada Hòstia.

3.- Unes monedes antigues i la Sagrada Hòstia.

A L'AULA

"Sant Joan de les Abadesses, a l'esperit del romànic, tan pròxim a l'art modern".

ACTIVITAT

Per què creus que Tàpies diu que el romànic és pròxim a l'art modern? Fes una petita redacció.